

констатувати, що поняття "виховання фізичних якостей" є засобом категоризації феномена педагогічно контрольованих спеціальних, цілеспрямованих і прогнозованих змін у фізичному розвитку особистості, а процес, який воно фіксує, виступає складовою фізичного виховання і сприяє вирішенню соціально обумовлених завдань: всебічному і гармонійному розвитку спортсменів, досягненню високої стійкості до соціально-екологічних умов, підвищенню адаптивних властивостей організму. Виховання фізичних якостей здійснюється в процесі занять фізичними вправами за спеціально розробленими методиками і є цілісним процесом, що об'єднує окремі взаємозв'язані сторони вдосконалення фізичних, функціональних і психологічних можливостей людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Короткий тлумачний словник української мови / [за ред. Д. Г. Гринчишина]. – К. : Вид. центр "Просвіта", 2004. – 608 с.
2. Донской Д. Д. Биомеханика / Д. Д. Донской, В. М. Зациорский. – М. : Физкультура и спорт, 1979. – 264 с.
3. Ашмарин Б. А. Теория и методика физического воспитания: учеб. для студен-

тов фак. физ. культуры пед. институтов / [Ашмарин Б. А., Виноградов Ю. В., Вяткина З. Н. и др.]; под ред. Б. А. Ашмарина. – М. : Просвещение, 1990. – 287 с.

4. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры и спорта: учеб. для ИФК / Л. П. Матвеев. – М. : Физкультура и спорт, 1991. – 543 с.

5. Новиков А. Д. К вопросу о предмете, принципах, средствах, методах и формах организации занятий физическими упражнениями / А. Д. Новиков. – М.–Л. : Физическая культура и спорт, 1949. – 189 с.

6. Ильин Е. П. Одарённость, способности, качества - синонимы или разные понятия / Е. П. Ильин // Теор. практ. физ. культ. – 1981. – № 9. – С. 48–50.

7. Лейтес Н. С. Умственные способности и возраст / Н. С. Лейтес. – М., 1971. – 279 с.

8. Благуш П. К теории тестирования двигательных способностей / П. Благуш. – М. : Физкультура и спорт, 1982. – 166 с.

9. Зациорский В. М. Физические качества спортсмена / В. М. Зациорский. – М. : Физкультура и спорт, 1966. – 196 с.

10. Матвеев Л. П. Общая теория спорта и её прикладные аспекты / Л. П. Матвеев. – СПб. : Лань, 2005. – 384 с.

11. Игнатъева В. Я. Гандбол: учеб. пособ. для ин-тов физ. культ. / В. Я. Игнатъева. – М. : Физкультура и спорт, 1983. – 200 с.

12. Лях В. И. Двигательные способности / В. И. Лях // Физическая культура в школе. – 1996. – № 2. – С. 2–8.

13. Волков И. П. Некоторые задачи психологии физического воспитания / И. П. Волков // Вопросы психологии. – 1988. – № 1. – С. 115–123.

14. Диагностика уровня воспитанности личности школьника: Компетентностно-диагностический подход : [учеб.-метод. пособ.] / Даринская Л. А., Капустина А. П., Клеймов М. В. и др. ; под ред. Н. Н. Соколовой (общ. ред.). – СПб., 2006. – 264 с.

15. Шилова М. И. Учителю о воспитанности школьников / М. И. Шилова. – М. : Педагогика, 1990. – 114 с.

16. Маркова А. К. Диагностика и коррекция умственного развития школьников в школьном и дошкольном возрасте / Маркова А. К., Лидерс А. Г., Яковлева Е. Л. – Петрозаводск, 1992. – 180 с.

17. Перспективный план воспитательной работы МОУ СОШ с. Цингалы на 2009/2010 учебный год. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://igumnovoschool.edusite.ru...>

18. Бодалев А. А. Личность и общение / Алексей Бодалев. – М. : Педагогика, 1983. – 272 с.

Стаття надійшла 19.04.2013 р.

УДК 378.011.3-051: 7 (043.3)

Ольга ПРОСІНА

ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНТЕГРОВАНОГО ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ МИСТЕЦЬКОГО ЦИКЛУ

У статті розкрито сутність інноваційної педагогічної технології, яку доцільно використовувати в підготовці вчителів до інтегрованого викладання предметів мистецького циклу.

Ключові слова: інновації, педагогічна технологія, інтегровані мистецькі курси.

О. Просина. Инновационная педагогическая технология подготовки учителей к интегрированному преподаванию предметов художественного цикла. В статье раскрыта суть инновационной педагогической технологии, которую целесообразно использовать в подготовке учителей к интегрированному преподаванию предметов художественного цикла.

Ключевые слова: инновация, педагогическая технология, интегрированные художественные курсы.

О. Prosina. Innovative educational technology integrated training teachers for teaching object mystetskyi cycle. The article reveals the essence of innovative educational technology, which should be used in preparing teachers to teach subjects art integrated

Keywords: innovation, educational technology, integrated art objects.

Meta: розкрити інноваційну технологію, яку доцільно використовувати в підготовці вчителів до інтегрованого викладання предметів мистецького циклу.

Професійні знання й навички, яких учитель набуває під час навчання у вищому навчальному закладі, потребують через певний час не лише оновлення, а й збагачення новим змістом відповідно до сучасного етапу розвитку педагогічної науки, тобто, по суті, формування нових знань. Більшість учителів музичного та образотворчого мистецтва, які вже здо-

були вищу педагогічну освіту в минулому столітті, переважно не підготовлені до навчання інтегрованих мистецьких курсів ("Художня культура", "Мистецтво"), оскільки їхня професійна освіта була вузькопредметною й не передбачала інтегративного підходу, тим більше, і вивчення методик навчальних предметів, які входять до мистецького циклу методик і міжпредметних зв'язків з метою викладання у школі музики та образотворчого мистецтва одним учителем. Отже, саме ця категорія педагогів потребує спеціальної підготовки в системі післядипломної педагогічної освіти в курсовий та міжкурсний періоди з метою формування в них готовності до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу в сучасній загальноосвітній школі.

Теоретичні положення щодо проблеми впровадження інноваційних технологій в освіті досліджуються вченими:

Г. Балл, І. Бех, О. Пехота, С. Подмазін – наукові ідеї використання особистісно орієнтованого навчання; В. Безпалько, М. Кларін, Г. Селевко – технологічні підходи; інноваційні підходи в освіті підготовки вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти – Л. Даниленко, В. Олійник, Н. Протасова, Т. Сорочан; положення про підготовку вчителів мистецького циклу в інститутах післядипломної педагогічної освіти – С. Ковальова, Н. Мурована, Л. Кондратова.

Сьогодні недостатньо вивчено інноваційні технології, які сприяють формуванню практичної готовності вчителів до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Поняття – *innovatio* – увійшло до нас з англійської мови й означає "нововведення", "новаторство". На філософському рівні, розкриваючи зміст терміна "інновація", розуміємо створення нового, суспільно значущого продукту діяльності людини, який узагальнено характеризується двома ознаками: перетворенням явищ, речей, процесів; новизною, оригінальністю. Щодо педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання і виховання; в організацію спільної діяльності вчителя і учня, вихованця. Інновації самі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і цілих колективів.

На думку Л. Даниленко, усі сучасні освітні інновації у вітчизняній системі загальної середньої освіти можна класифікувати таким чином:

- інновації у змісті навчання і виховання учнів;
- інновації у формах, методах і технологіях навчання;
- інновації у змісті, структурі, формах і методах управління закладом освіти.

Ми розкриємо інноваційну технологію підготовки вчителів до інтегрованого викладання предметів мистецького циклу.

У педагогічну практику універсальний грецький термін "технологія" увійшов разом із виникненням необхідності наукового обґрунтування закономірностей пошуку оптимальної сукупності методів і засобів організації навчально-виховного процесу, цілеспрямованого впливу на особистість учня, що характеризують майстерність педагога, подібну до мистецької діяльності.

Технологічний процес завжди передбачає певну послідовність операцій із застосуванням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) та умов. У процесуальному розумінні технологія відповідає на питання: "Як зробити?", "З чого

зробити?", "Якими засобами?".

В. Безпалько зазначив, що будь-яка діяльність може бути або мистецтвом, або технологією. Мистецтво ґрунтується на інтуїції, натомість технологія – на науці. Ефективна педагогічна діяльність суперечить експромту, тобто потребує детального планування, а це і становить початок технології [1].

Під педагогічною технологією підготовки вчителів до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу ми розуміємо спосіб організації навчального процесу в курсовий і міжкурсний періоди, що будується на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії андрагога та вчителя, який проходить підготовку в ШПО, спрямований на формування його готовності до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу та включає діагностичний, актуалізуючий, моделювальний, корегувальний етапи навчання.

Метою педагогічної технології підготовки вчителів до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу є актуалізація та розширення знань і досвіду щодо інтегрованого навчання, подолання стереотипів предметного навчання мистецьких дисциплін, формування впевненості й практичності, дієвості знань, готовності до моделювання уроків з інтегрованих курсів та практичного їх упровадження в системі шкільної мистецької освіти.

Педагогічна технологія підготовки вчителя до інтегрованого навчання мистецьких дисциплін має бути особистісно орієнтованою, тому що вчитель є головним суб'єктом навчання, який прагне набутися професійного досвіду для інтегрованого навчання мистецьких дисциплін. Ознаки особистісної спрямованості даної педагогічної технології, які ми виділяємо, наступні: акцент на професійний саморозвиток у процесі самоосвітньої діяльності для опанування засад інтегрованого навчання мистецьких дисциплін; актуалізація суб'єктивного досвіду вчителя, його рефлексивної позиції; можливість вибору, оцінки й особистісної відповідальності в процесі активного навчання та практичний педагогічний діяльності щодо впровадження інтегрованих мистецьких курсів; суб'єкт-суб'єктна взаємодія в процесі навчання між андрагогом (викладачем, методистом ШПО) та вчителем; диференціація груп (учителі музичного та образотворчого мистецтва, учителі художньої культури, учителі, що не викладали інтегровані курси, учителі що мають досвід інтегрованого навчання).

Важливо зауважити, що особистісно орієнтований підхід має реалізуватись у системі науково-методичного супроводу, який забезпечується андрагогами в післядипломній

освіті вчителів мистецьких дисциплін.

Педагогічна технологія підготовки вчителів до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу ґрунтується на базових принципах:

Принцип організації підготовки до-рослих на андрагогічних засадах: створення умов для особистісного професійного розвитку з урахуванням індивідуальних потреб та практичного досвіду вчителя.

Принцип диференціації: надання можливості вчителю обирати індивідуальний шлях навчання в процесі підготовки до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу; забезпечення варіативності форм навчання, змісту, технологій, методів.

Принцип установалення партнерського типу взаємодії між суб'єктами навчального процесу: упровадження демократичного стилю навчання; взаємозбагачення; стимулювання активності учасників навчального процесу до спільної навчальної діяльності.

Педагогічна технологія підготовки вчителів до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу складається з чотирьох компонентів: мотиваційного, змістовного, процесуального та рефлексивно-оцінювального.

Мотиваційний компонент означає сукупність мотивів, адекватних меті особистісного розвитку та навчальної діяльності. Мотив є результатом складної взаємодії мотивів-цілей, пізнавального інтересу, соціальних, моральних, престижних та інших мотивів [3, 1]. На думку Г. Костюка, до діяльності людини спонукають різноманітні потреби, інтереси, схильності, почуття, усвідомлення обов'язку, відповідальності, які є мотивами діяльності [3].

Процес підготовки вчителя до інтегрованого навчання мистецьких дисциплін потребує вмотивованості вчителя до опанування інтегрованих технологій навчання, готовності долати існуючі стереотипи у викладанні мистецьких дисциплін, спрямованості на подальшу самоосвіту за означеною темою.

Структура цього компонента є складною, оскільки мотивація включає в себе цілі, мотиви, потреби.

Формування в учителів готовності до інтегрованого навчання ґрунтується на сформованих професійних цілях, а саме:

- удосконалення професійної педагогічної майстерності;
- оволодіння інтегрованими технологіями навчання мистецьких дисциплін;
- навчання моделювання інтегрованих уроків;
- оволодіння практичними навичками інтегрованого навчання;
- отримання установок до саморозвитку. До потреб, які впливають на мотива-

ційну спрямованість вчителя до формування готовності інтегрованого навчання предметів мистецького циклу, віднесено його професійні інтереси та потреби в саморозвитку.

Умотивованість до саморозвитку є важливою потребою для формування готовності вчителя до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу. Цілеполягання є визначальним чинником підготовки до саморозвитку педагога.

Змістовий компонент. У підготовці вчителів до інтегрованого навчання мистецьких дисциплін має бути окреслений зміст предмета з орієнтацією на сутність інтегрованого навчання, тобто визначено, що мають знати і вміти педагоги.

Важливим аспектом змістового компонента є розкриття сутності самого процесу інтеграції як педагогічної категорії, тлумачення поняття поліцентричної інтеграції. Необхідним бачиться і розуміння загальних для природи мистецтва закономірностей – ритму, гармонійності, пропорційності, рівноваги, симетрії та асиметрії, динаміки та статичності, контрасту і нюансу; інтегруючих категорій для сприйняття будь-якого мистецтва – емоції, почуття, пафос, афекти, образ; категорій для інтелектуального осмислення будь-якого мистецького твору – форма, композиція, жанр, стиль, напрям.

Змістовий компонент розкривається у спеціально розробленій системі, яку складають: спецкурс "Технології інтегрованого навчання мистецьких дисциплін"; навчально-тематичний план підготовки вчителів, що викладають курс "Художня культура" на курсах підвищення кваліфікації; програма проекту професійного розвитку для керівників методичних об'єднань.

У технології використано такі форми підготовки педагогів: курсовий період - денна та дистанційна форми курсів підвищення кваліфікації, спецкурси; міжкурсовий період – проекти професійного розвитку, семінари, тренінги, дистанційні конференції, індивідуальні консультації, наставництво.

Під час підготовки вчителів до інтегрованого навчання мистецьких дисциплін застосовуються такі засоби навчання: слово викладача, за допомогою якого відбувається процес засвоєння знань, набуття навичок та вмінь; посібник, гіпертекстові матеріали та презентації; картини, таблиці, наочні матеріали.

Необхідними в процесі підготовки вчителів є й технічні засоби навчання. Так, доцільно використовувати комп'ютери, які надають змогу здійснювати індивідуальне навчання, відкривають нові можливості під час групових форм роботи.

Застосування комп'ютерів зумовлює

впровадження сучасних інформаційних технологій, серед яких важливе місце посідає гіпертекст. М. Дергач визначила переваги гіпертекстових технологій у навчальному процесі [2]. Ми адаптували дані положення згідно зі своєю специфікою та визначилися, що для підготовки вчителів до інтегрованого навчання мистецьких дисциплін доцільно використовувати гіпертекстові матеріали, у яких ієрархічно організована навчальна інформація, яку можна вивчати, формуючи власну логіку вивчення матеріалу.

Так, у гіпертекстових матеріалах розкриваються закономірності, які є загальними для природи мистецтва (ритм, гармонійність, пропорційність, динаміка та статика тощо); інтегруючі категорії для безпосереднього сприйняття будь-якого мистецтва (емоції, почуття, пафос, афекти, образ); інтегруючі поняття для інтелектуального осмислення творів мистецтва (композиція, форма, стиль, жанр, напрям); подано приклади творів музичного мистецтва (у mp3 форматі), репродукції картин та інше. Учитель може звернутись до кожного з понять та повернутись до головного тексту, що допомагає осмислити кожне з них.

Педагогічна технологія підготовки педагога до інтегрованого навчання мистецьких дисциплін відображається в таких етапах:

діагностичний: виявлення рівня підготовленості вчителів до інтегрованого навчання мистецьких дисциплін та їхньої мотивації до навчання;

актуалізуючий: опанування досвіду інтегрованого навчання на рівні інформації (теоретичної і практично орієнтованої) та на рівні особистісної активності вчителя в ході практичних занять у процесі навчання під час курсового або міжкурсового періоду;

моделювальний етап: моделювання інтегрованих уроків та формування вчителем у процесі практичної педагогічної діяльності в школі власної системи інтегрованого навчання мистецьких дисциплін;

корегувальний етап: оцінювання отриманих під час навчання результатів, рефлексія навчання, виявлення проблем учителів щодо впровадження інтегрованих курсів, консультування їх та спрямування процесу самоосвіти на подолання визначених труднощів.

На кожному з чотирьох етапів реалізуються компоненти педагогічної технології підготовки вчителів до інтегрованого навчання мистецьких дисциплін.

Для ефективного впровадження означеної педагогічної технології визначено наступні умови: *неперервності навчання* – забезпечення цілісності, послідовності етапів підготовки вчителя до інтегрова-

ного навчання предметів мистецького циклу; змістове та організаційне об'єднання курсового й міжкурсового періодів навчання через створення системи спецкурсів під час проведення курсів підвищення кваліфікації та науково-практичних семінарів, тренінгів, проектів професійного розвитку в міжкурсовий період; *інноваційності педагогічних методів* – забезпечення навчання, під час якого відбувається перенесення акценту зі знань на аналітичний; розвивається вміння виділяти спільне та відмінне, аналізувати, систематизувати, критично оцінювати; упровадження інтерактивних методів, дискусій, ділових ігор; *сформованості андрагогічної компетентності у викладачів, методистів ІППО* – сукупність фахових знань, комунікативних і особистісних якостей андрагога, володіння особистісно орієнтованою, фасилітованою технологіями, усвідомлення психолого-дидактичних особливостей навчання дорослих.

Таким чином, педагогічна технологія як інтегративний спосіб організації навчально-виховного процесу, спрямований на оптимальне досягнення виховних і дидактичних цілей, системне планування та управління вирішенням педагогічних проблем, забезпечує формування готовності вчителів мистецьких дисциплін у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Дергач М. А. Гіпертекстова технологія в освітньому просторі вищого навчального закладу [електронний ресурс] / М. А. Дергач – Педагогічні видання / е-журнал "Педагогічна наука : історія, теорія, практика, тенденції розвитку" / Журнальні випуски. – Випуск 1. – 2009. – Режим доступу до журн. : http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2009_st_4
3. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк ; [за ред. Л. М. Прокопенко]. – К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
4. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта : теорія і практика : монографія / Л. М. Масол. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.
5. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика : монографія / Т. М. Сорочан. – Луганськ : Знання, 2005. – 384 с.

Стаття надійшла 09.04.2013 р.